

Nr 52

Jordbruksutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1972:99 med förslag till lag om körning i terräng med motordrivet fordon jämte motioner.

Propositionen

I propositionen 1972:99 har Kungl. Maj:t under åberopande av utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om körning i terräng med motordrivet fordon.

Lagförslaget återfinns på s. 2 i propositionen.

I propositionen föreslås en lag om körning i terräng med snöskoter eller annat motordrivet fordon. Kan sådan körning inom visst område medföra olägenhet från naturvårdssynpunkt eller annan allmän synpunkt, får Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer förbjuda eller meddela föreskrifter för körningen. Förbud eller föreskrifter får inte onödigtvis hindra nyttotrafiken.

Motionerna

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels den vid riksdagens början väckta motionen 1972:546 av herr Johansson i Holmgården m. fl. (c) vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär förslag till sådan reglering av skotertrafiken att skador på djur och växtliv motverkas,

dels de i anledning av propositionen 1972:99 väckta motionerna

1. 1972:1707 av herr Börjesson i Glömminge m. fl. (c, s, fp, m) vari hemställts att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1972:99 beslutar att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning beträffande ett system för identifiering av snöskotrar och andra terränggående fordon genom märkning på fordonens drivband i enlighet med vad som har anförts i motionen,

2. 1972:1708 av herr Lindberg m. fl. (s) vari hemställts att riksdagen uttalar sig för att bestämmelser införs om förbud att medföra jaktvapen vid färd med terränggående fordon,

3. 1972:1709 av herr Strömberg m. fl. (fp) vari hemställts att riksdagen måtte besluta 1. att trafik med snöfordon eller annat terränggående motordrivet fordon som ej är att hänföra till nyttotrafik tillåts endast i särskilt avgränsade områden eller längs leder som upprättas för ändamålet i enlighet med vad i motionen anförts samt att utskottet utformar erforderlig lagtext, 2. att hos Kungl. Maj:t hemställa om sådan

ändring i jaktstadgan att vapen ej må medföras på snöfordon, 3. att hos Kungl. Maj:t hemställa att förslag till bestämmelser rörande snöfordonens utrustning och förarens kompetens m. m. föreläggs riksdagen i sådan tid att bestämmelserna kan träda i kraft i full utsträckning senast vintern 1974,

4. 1972:1715 av herr Burenstam Linder m. fl. (m) vari hemställts att riksdagen vid behandling av propositionen 1972:99 måtte besluta om generellt förbud mot körning i terräng med snöskoter och annat motordrivet fordon, dock utom i vad avser skogs- och jordbrukstraktorer, att körning med snöskoter -- i princip -- endast skall kunna ske längs särskilt utmärkta leder, att den s. k. allemansrätten skall gälla för användning av snöskoter och andra terränggående motordrivna fordon, att förbud utfärdas mot transport av skjutvapen vid färd med terränggående fordon, exempelvis snöskoter, samt att riksdagen måtte uttala att Kungl. Maj:t vidtager åtgärder i syfte att införa ett system för registrering och kontroll av snöskotrar och andra terränggående motordrivna fordon i enlighet med vad som anförts i motionen,

5. 1972:1716 av herr Hjorth m. fl. (s) vari hemställts att riksdagen måtte besluta att körning med snöskoter eller annat motordrivet fordon i terräng eller på väg som ej allmänt utnyttjas för samfärdsel, med undantag för vissa yrkesgrupper i princip är förbjuden, att genom dispensgivning erforderliga områden och körleder kan upplätas, att vederbörande utskott får utforma erforderlig lagtext, samt att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer om förbud mot transport av jaktvapen vid färd med terrängfordon,

6. 1972:1717 av herr Johansson i Holmgården m. fl. (c) vari hemställts att riksdagen vid sin behandling av Kungl. Maj:ts proposition 1972:99 måtte dels uttala att förbud må införas mot körning i terräng med motorfordon med i motionen nämnda undantag och dispensmöjligheter, dels anhålla om att förslag till sådan reglering av ifrågavarande körning skyndsamt förelägges riksdagen,

7. 1972:1718 av herrar Svensson i Malmö (vpk) och Israelsson (vpk) vari föreslagits att riksdagen i anledning av propositionen 1972:99 uttalar sin anslutning till de i motionen anförda synpunkterna rörande utformning av förslag till lag om körning i terräng med motordrivet fordon och till vederbörande utskott hemställer om beaktande av desamma vid utformningen av utskottets betänkande resp. förslag till lagtext.

Utskottet har inhämtat yttranden över motionen 1972:546 från rikspolisstyrelsen, statens naturvårdsverk, länsstyrelserna i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län samt Svenska samernas riksförbund.

Samtliga remissinstanser ställer sig positiva till kravet på en rättslig reglering av skotertrafiken och hänvisar i sammanhanget till tidigare avlåtna yttranden över rennäringsakkunnigas och motorredskapsutredningens betänkanden i ämnet.

Utskottet

Under senare år har olika typer av motordrivna terränggående forskaffningsmedel fått allt större utbredning. Särskilt gäller detta snöskotrarna, dvs. lätta bandfordon som i första hand är avsedda för färd i snö men som numera också i viss utsträckning används för barmarkskörning. Antalet snöskotrar har på några få år ökat kraftigt och kan enligt propositionen 1972:99 i dag uppskattas till inemot 20 000. Det finns anledning att räkna med en fortsatt ökning. Utvecklingen är förenad med både fördelar och nackdelar. Snöskotern är ett värdefullt kommunikationsmedel särskilt i vägfattiga trakter. Den underlättar person- och varutransporter till isolerade gårdar både i fjälltrakterna, i snörika skogstrakter och i skärgårdarna. Den är under vintern till stor nytta i samband med ambulans-, räddnings- och polistjänst. Även inom renskötseln och skogsbruket samt inom turismnäringen och i friluftslivet kommer den till användning. Den ökande snöskotertrafiken har emellertid också gett upphov till åtskilliga olägenheter. Skoteråkandet har sålunda ökat risken för utrotning av vissa djurarter. Det förekommer att jägare med hjälp av snöskoter bedriver olovlig jakt. Snöskoterkörning särskilt i fjälltrakterna vållar dessutom på olika sätt otrevnad och irritation för andra som uppehåller sig i fjällen. Det händer också att snöskoterförare vållar olägenheter för renskötseln. Snöskotertrafik över snötäckta skogsplanteringar kan också på vissa håll innebära allvarlig fara för skogsåterväxten.

I propositionen 1972:99 framhålls att tiden nu är inne att reglera trafiken med snöskoter som f. n. är på det hela taget okontrollerad. F. n. övervägs inom kommunikationsdepartementet vissa frågor rörande införandet av bestämmelser avseende fordonet och föraren. Även om vissa missförhållanden försvinner när bestämmelser om snöskoterns beskaffenhet och utrustning och om förare av fordonet har meddelats kommer en hel del problem att kvarstå som det gäller att komma till rätta med särskilt från naturvårdssynpunkt. Det förslag till lag om körning i terräng med motordrivet fordon som nu förelagts riksdagen avser att möjliggöra en reglering av snöskotertrafiken med hänsyn till naturvärden, djurlivet, växtlivet, allmänhetens friluftsliv och andra allmänna intressen. Enligt lagförslaget, som utarbetats i huvudsaklig överensstämmelse med rennäringsakkunnigas förslag i betänkandet SOU 1969:59, bör Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer ges befogenhet att införa förbud eller föreskrifter beträffande sådana områden där en reglering bedöms vara påkallad från naturvårdssynpunkt eller annan allmän synpunkt. I propositionen 1972:99 förutsöks att det i första hand kommer att bli länsstyrelsen som får besluta i dessa frågor. Lagen föreslås skola gälla körning i terräng – varmed i detta sammanhang helt allmänt avses område i naturen – och på väg som ej allmänt nyttjas för samfärdsl. Vid meddelande av förbud eller andra föreskrifter skall iakttagas att körning som är till gagn för ortsbefolkningen eller som behövs för yrkesutövning eller annat nyttigt ändamål ej onödigtvis

hindras. Med hänsyn till den tekniska utvecklingen bör det enligt departementschefen finnas möjlighet att ingripa även mot andra terränggående motordrivna fordon än snöskotern. Lagförslaget har utformats i enlighet härmed.

Lagförslaget innefattar inte någon reglering av frågan i vilken utsträckning körning med snöskoter får ske på annans mark. Departementschefen anför att det i samband med tillämpningen av den nu föreslagna regleringen kan uppkomma behov att inrätta snöskoterleder, där körning kan äga rum utan olägenhet vare sig för allmänna eller enskilda intressen. Enligt departementschefen, som framhåller att redan nu domänverket och naturvårdsverket och även kommunerna har vissa möjligheter att låta anordna sådana leder, bör erfarenheterna av den förordade regleringen få visa i vad mån behovet att anordna snöskoterleder påkallar speciella åtgärder från statsmakternas sida. Avsikten är att naturvårdsverket skall få uppdrag att följa denna fråga och framlägga de förslag vartill utvecklingen kan föranleda.

I flera av de motioner som väckts i anslutning till föreliggande proposition hävdas att det framlagda lagförslaget inte ger ett tillräckligt effektivt skydd mot olägenheterna av det ökande bruket av snöskotrar. I motionerna 1972:1709, 1972:1715, 1972:1716, 1972:1717 och 1972:1718 förordas i stället ett generellt förbud mot snöskoterkörning i terrängen, kompletterat med ett dispensförfarande, genom vilket lämpliga områden och körleder kan upplåtas. I samband härmed framhålls i motionen 1972:1715 att det skulle vara till fördel för en helhetslösning av frågan om körning av motorfordon i terräng om också allemansrättsliga aspekter kunde beaktas.

Utskottet får för sin del framhålla att utskottet delar uppfattningen att tiden är inne att nu reglera trafiken med snöskoter. De olägenheter som snöskotrarna vällar i vissa trakter och än mer den snabba ökningen av antalet terrängfordon gör det nödvändigt att ingripa med kraft för att hindra en invasion i ömtåliga trakter och för att komma till rätta med förekommande missbruk. I likhet med departementschefen anser utskottet det nödvändigt med en dylik reglering inte bara i fråga om fordonet och föraren utan även med hänsyn till naturvården och andra allmänna intressen. Huruvida det bästa sättet att härvidlag komma till rätta med olägenheterna med snöskoterkörningen är att införa ett generellt förbud mot annan körning än den utpräglade nyttotrafiken eller att, som föreslås i propositionen, tillgripa selektiva åtgärder i form av lokala förbud inom ömtåliga områden kan givetvis diskuteras. Genom lokala förbud torde man inte uppnå en lika kraftig broms på snöskoterförsäljningen som med ett generellt förbud. Som rennäringsakkunniga själva anfört kan ifrågasvara alternativet måhända så till vida sägas inte helt tillgodose de från naturskyddshåll framförda önskemålen om en effektiv spärr mot tendensen till ökning av antalet motordrivna terrängfordon. Å andra sidan blir det möjligt att anpassa de förbud som kan behövas efter de lokala förhållandena. Bl. a. torde undantag från förbuden i form av personliga dispenser behövas i väsentligt mindre omfattning än om alternativet med

generellt förbud väljs. Det torde emellertid få förutsättas att kontrollen av efterlevnaden av utfärdade förbud och föreskrifter i båda fallen kommer att bli förenad med åtskilliga problem.

Vid bedömningen av hithörande spörsmål har utskottet vidare beaktat det arbete som f. n. pågår inom kommunikationsdepartementet med en genomgripande översyn och omarbetning av vägtrafiklagstiftningen. Som framgår av remiss den 20 oktober 1972 till lagrådet av förslag till lag om ändring i lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott planeras att i det pågående reformarbetet inpassa bestämmelser om översnöfordon och om trafiken utanför väg i en särskild terrängtrafikkungörelse. Enligt nämnda lagrådsremiss är avsikten att kungörelsen skall omfatta bestämmelser om terrängfordonens utrustning och beskaffenhet, kontroll av terrängfordon, behörighet att föra terrängmotorfordon och regler för trafik i terräng med alla slag av fordon. Enligt chefen för kommunikationsdepartementet bör en grundläggande regel vara att den som färdas i terräng skall anpassa färdväg, hastighet och färd sätt i övrigt så att människor och djur inte störs i onödan och att skada på annans mark och växtlighet undviks. Departementschefen avser vidare att ta med en bestämmelse som i analogi med 39 § vägtrafikförordningen ålägger förare av motordrivet fordon omsorg och varsamhet. Att fordon inte får föras av den som på grund av sjukdom, uttröttnings eller påverkan av starka drycker o. d. eller av annat skäl inte kan föra fordonet på betryggande sätt avser chefen för kommunikationsdepartementet också ta med bland trafikreglerna. Avsikten är vidare att reglera vad förare av motordrivet fordon har att iakttaga då han haft del i trafikolycka. Enligt riktlinjerna i propositionen 1970:171 angående handläggningen av vissa delar av vägtrafiklagstiftningen ankommer det på Kungl. Maj:t att besluta om utformningen av bl. a. nu ifrågavarande terrängtrafikkungörelse. Arbetet med kungörelsen bedrivs enligt vad utskottet inhämtat med sikte på att densamma skall kunna träda i kraft vid eller i nära anslutning till det kommande årsskiftet. Avsikten är att i terrängtrafikkungörelsen jämväl infoga erforderliga föreskrifter rörande tillämpningen av den föreslagna lagen om körning i terräng med motordrivet fordon.

Utskottet hälsar med tillfredsställelse att de frågor som hänger samman med snöskotrarna och deras förare inom kort synes nå sin lösning. Som bl. a. anförts av rennäringsakkunniga bör man kunna räkna med att åtskilliga av de nuvarande avarterna inom skotertrafiken försvinner när ändamålsenliga trafiktekniska regler blivit införda. Det i propositionen 1972:99 framlagda lagförslaget bör enligt utskottets mening bedömas bl. a. mot bakgrunden härav. Samtidigt vill utskottet starkt understryka angelägenheten av att det åsyftade skyddet av natur, djurliv m. m. verkligen blir effektivt. Utskottet har vid sin bedömning av de olika inverkan de faktorerna kommit fram till den ståndpunkten att den föreslagna lagen om körning i terräng med motordrivet fordon i princip bör kunna godtas av riksdagen. Som tidigare framhållits är det angeläget att den kommande regleringen blir så effektiv som möjligt. Utskottet vill understryka vikten av att tillämpningsföreskrifterna utarbe-

tas med beaktande härav. Huruvida nu föreslagna lagstiftningsåtgärder härvidlag kommer att vara tillräckliga kan givetvis endast den kommande utvecklingen utvisa. Det finns enligt utskottets mening anledning att, sedan någon tid gått, ta upp frågan till förnyad prövning inom riksdagen. Mot angivna bakgrund anser utskottet att lagen om körning i terräng med motordrivet fordon bör tidsbegränsas, förslagsvis till tre år. Under tiden bör Kungl. Maj:t och berörda myndigheter ägna utvecklingen av skotertrafiken en ingående uppmärksamhet, och Kungl. Maj:t bör i samband med att frågan om fortsatt reglering av skotertrafiken från naturvårdssynpunkt m. m. underställs riksdagens prövning framlägga de förslag till ytterligare åtgärder som kan finnas påkallade. I det föregående angivna motionsyrkanden rörande lagstiftningens utformning bör i överensstämmelse med det anförda inte föranleda någon riksdagens vidare åtgärd. Detta gäller även motionen 1972:546, vars yrkande om en reglering av skotertrafiken till skydd mot skador på djur och växtliv vid riksdagens bifall till vad utskottet i det föregående förordat får anses ha tillgodosetts.

Som redovisats i det föregående har framförts önskemål om att också allemansrättsliga aspekter borde beaktas i förevarande sammanhang. I anledning härav vill utskottet erinra om att frågan hur långt allemansrätten sträcker sig är föremål för delade meningar. Utskottet anser dock att allemansrätten inte utan vidare innebär rätt att med snöskoter eller annat motorfordon färdas i terrängen på annans mark. Det är sålunda inte tillåtet att färdas så att skador på mark eller gröda kan uppkomma eller så att hemfriden störs. Därjämte må erinras om att en grundläggande regel i den kommande terrängtrafikkungörelsen avses bli att den som färdas i terräng skall anpassa färdväg, hastighet och färd sätt så att människor och djur inte störs i onödan och att skada på annans mark och växtlighet undviks. Utskottet utgår ifrån att nu angivna spörsmål även blir föremål för uppmärksamhet i samband med de fortsatta övervägandena rörande regleringen av bl. a. skotertrafiken ur naturvårdssynpunkt m. m.

I flera av de i ämnet väckta motionerna framförs förslag som närmast avser de regleringsbestämmelser som rör fordonet och föraren. Sålunda hemställs i motionen 1972:1707 om utredning beträffande ett system för identifiering av snöskotrar och andra terränggående fordon genom märkning på fordonens drivband. Behovet av ett system för registrering och kontroll av bl. a. snöskotrar berörs också i motionen 1972:1715. Förslag till bestämmelser rörande snöfordonens utrustning och förarens kompetens m. m. framförs vidare i motionerna 1972:1709 och 1972:1718. Samtliga nu angivna spörsmål hör som framgår av den föregående redogörelsen till de frågor som övervägs inom kommunikationsdepartementet inför utfärdandet av den planerade terrängtrafikkungörelsen. Motionsyrkandena i fråga bör därför inte föranleda någon riksdagens åtgärd i nu förevarande sammanhang. Det bör dock framhållas att utskottet självfallet delar uppfattningen om behovet av effektiva och ändamålsenliga bestämmelser rörande regleringen av terrängfordonstrafiken i vad avser fordonet och föraren.

I propositionen 1972:99 förutskickar departementschefen att han har för avsikt att föreslå en skärpning av jaktstadgans bestämmelser om förvaring m. m. av vapen vid färd med snöskoter eller annat motordrivet fordon. Ändringen skulle enligt departementschefen innebära att jakt-rättsinnehavare vid färd även inom jaktområde till och från jaktpass till skillnad mot vad nu gäller skall förvara vapnet oladdat och i väl tillslutet fodral. Utskottet har för sin del inte funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag. Enligt utskottets mening bör kunna övervägas om inte skäl finns att ytterligare skärpa jaktstadgans bestämmelser i nu förevarande avseende. Ett direkt förbud mot att medföra jaktvapen vid färd med snöskoter eller annat terränggående motorfordon finner utskottet dock alltför långtgående och får därför avstyrka vad härutinnan föreslagits i motionerna 1972:1708, 1972:1709, 1972:1715 och 1972:1716.

Under hänvisning till det anförda hemställer utskottet att riksdagen

1. i anledning av propositionen 1972:99 samt motionerna 1972:1709, 1972:1715, 1972:1716, 1972:1717 och 1972:1718, såvitt avser det till propositionen fogade förslaget till lag om körning i terräng med motordrivet fordon
 - a. – med förklaring att ikraftträdandebestämmelserna i lagförslaget inte kunnat oförändrade bifallas – för sin del antager bestämmelserna med följande såsom *utskottets förslag* betecknade lydelse:

(Kungl. Maj:ts förslag)

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

(Utskottets förslag)

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, och gäller till utgången av år 1975.

- b. antager förslaget till lag om körning i terräng med motordrivet fordon i de delar som ej omfattas av utskottets hemställan under 1 a.,
2. lämnar motionerna 1972:1707, 1972:1709, 1972:1715 och 1972:1718 utan åtgärd såvitt avser terrängfordons utrustning och förarnas kompetens m. m.,
3. lämnar motionerna 1972:1708, 1972:1709, 1972:1715 och 1972:1716 utan åtgärd såvitt avser ändringar i jaktstadgan,
4. lämnar motionen 1972:546 utan åtgärd.

Stockholm den 14 november 1972

På jordbruksutskottets vägnar
NILS G. HANSSON

Närvarande: herrar Hansson i Skegrie (c), Mossberger (s), Johanson i Västervik (s), Hedström (s), Jonasson (c), Magnusson i Grebbestad (s), Augustsson (s), fru Lindberg (s), herrar Krönmark (m), Takman (vpk), Johansson i Holmgården (c), fröken Anderson i Lerum (s)*, herrar Åberg (fp)*, Leuchovius (m) och Strömberg (fp).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Reservation

av herr Strömberg (fp) som – under åberopande av innehållet i berörda delar av motionen 1972:1709 – anser att utskottets hemställan under 1 och 3 bort ha följande lydelse:

- ”1. med avslag på propositionen 1972:99 samt i anledning av motionerna 1972:1709, 1972:1715, 1972:1716, 1972:1717 och 1972:1718, såvitt nu är i fråga, hos Kungl. Maj:t hemställer om förslag till lag om körning i terräng med motor-drivet fordon i överensstämmelse med de riktlinjer som bl. a. angivits i motionen 1972:1709 under punkt 1 i motionens hemställan,
3. med bifall till motionerna 1972:1708, 1972:1709, 1972:1715 och 1972:1716, såvitt nu är i fråga, hos Kungl. Maj:t hemställer om sådan ändring i jaktstadgan att vapen ej må medföras vid färd med terrängfordon,”

Särskilt yttrande

av herrar Hansson i Skegrie (c), Jonasson (c), Krönmark (m), Johanson i Holmgården (c) och Leuchovius (m):

”Av jordbruksutskottets betänkande framgår att utskottet har den uppfattningen att ’allmansrätten inte utan vidare innebär rätt att med snöskoter eller annat motorfordon färdas i terrängen på annans mark’. Utskottet utgår vidare från att berörda och andra spörsmål kommer att bli föremål för uppmärksamhet i samband med de fortsatta övervägandena rörande regleringen av bl. a. skotertrafiken ur naturvårdssynpunkt m. m.

Utskottets uttalande om allmansrättens omfattning är mera restriktivt än den tolkning av ifrågavarande sedvanerätt som riksdagen gjorde 1965 på förslag av dåvarande tredje lagutskottet. Detta måste anses motiverat av det alltmer motoriserade friluftsliv som numera förekommit och som skapat nya problem inom allmansrättens område.

Det är dock enligt vår mening otillfredsställande att frågan om allmansrättens omfattning då det gäller motortrafik icke är klarlagd. Det ligger i sakens natur att trafik med snöskoter eller annat motordrivit markfordon kan förorsaka markskada eller störa hemfriden. Av formella skäl har det emellertid icke funnits möjlighet att nu i anledning av propositionen 1972:99 framlägga lagförslag angående allmansrättens innebörd i förevarande hänseende. Det finns dock anledning att snarast utfärda klara regler om rätten att med snöskoter eller annat motordrivit terrängfordon färdas över annans mark.”